

Ovisnost o poslu i kršćansko značenje rada

Papa Franjo je rekao: "Neka nikome ne nedostaje posla i neka svi budu pošteno plaćeni i mogu uživati u dostojanstvu rada i ljepoti odmora." Ovaj članak razmatra kako je dostojanstvo rada usko povezano s potrebom za odmorom.

5.07.2022.

Papa Franjo je na blagdan svetog Josipa Radnika rekao: “Neka nikome ne nedostaje posla i neka svatko bude pošteno plaćen i može uživati u dostojanstvu rada i ljepoti odmora.”[1] Rad je čovjekov prvi poziv. „Rad izražava i njeguje dostojanstvo ljudskog bića. Omogućuje svakoj osobi da razvije svoje od Boga dane sposobnosti i pomaže u izgradnji odnosa razmjene i uzajamne pomoći. Omogućuje čovjeku da bude suradnik s Bogom u brizi i razvoju ovog svijeta, te da se osjeća korisnim društvu i u solidarnosti s bližnjima.”[2]

Dostojanstvo rada usko je povezano, između ostalog, s potrebom za odmorom. Kad se učenici vrate iz svojih prvih dana propovijedanja, radujući se čudima, Isus im kaže: Hajdete i vi u osamu na samotno mjesto, i otpočinite malo (Mk 6,31). “Ne troši vrijeme dajući im komplimente ili postavljajući pitanja.

Umjesto toga, zabrinut je za njihov fizički i unutarnji umor. I zašto to radi? Jer ih želi osvijestiti o opasnosti koja tu uvijek vreba i nama: opasnost da upadnemo u mahniti posao, da upadnu u zamku aktivizma gdje su najvažniji rezultati koje postignemo i osjećaj da smo apsolutni protagonisti. Koliko se puta to događa u Crkvi: zauzeti smo, trčimo okolo, mislimo da sve ovisi o nama i, na kraju, riskiramo zanemariti Isusa i uvijek sebe činimo središtem.”[3] I Papa nastavlja: “Zaustavimo mahnito trčanje uokolo koje diktiraju naši planovi. Naučimo se odmoriti, isključiti mobitel, promatrati prirodu, obnoviti se u dijalogu s Bogom.” Stoga je odmor “također povoljan trenutak za pomirenje, za suočavanje s poteškoćama bez bijega od njih, za pronalaženje mira i spokoja osobe koja zna cijeniti sve dobre stvari u svom životu.”[4]

Ovisnost o poslu

Danas nije rijetkost pronaći osobe koje pate od svojevrzne “ovisnosti” o svom profesionalnom radu. U najtežim slučajevima možemo govoriti o “sindromu radoholizma”. [5] To su osobe koje imaju pretjeranu i nekontroliranu potrebu za neprestanim radom, što utječe na njihovo zdravlje, njihove obiteljske i društvene odnose te njihovu psihičku stabilnost. Čini se da nemaju unutarnji regulator koji bi im rekao kada da prestanu.

Velika je razlika između marljivog rada i ovisnosti o poslu. S vremena na vrijeme svi ulažemo više sati i truda u posao nego što bismo željeli, a samim time i manje vremena provodimo s voljenima ili se odmaramo. Na primjer, pokretanje novog posla u početku može zahtijevati gotovo cijelo naše vrijeme. Ili će novi zaposlenik možda morati uložiti mnogo sati kako bi ostavio dobar dojam pri započinjanju

posla. Ovi primjeri su iznimke koje svi možemo doživjeti u nekom trenutku svog života. Ali “radoholičari” tako žive cijelo vrijeme, a svoj posao koriste kao bijeg od drugih obaveza u životu. Čovjek može dugo raditi kako bi otplatio hipoteku, poslao svoju djecu na sveučilište, platio drugi auto, a opet ne biti ovisan o poslu. Dugi rad ne čini nekoga “radoholičarem”. Ali ako su nas prijatelji ili voljeni optužili da ih zanemarimo zbog posla, ili ako smo svoje radno vrijeme iskoristili ili zloupotrijebili da pobjegnemo od intimnosti ili društvenih odnosa, možda trebamo pomnije ispitati svoj život.[6]

Suprotno uvriježenom mišljenju, radoholizam nije samo pitanje nerazmjernog produljenja radnog dana. Ona se očituje prije svega u načinu življenja i tumačenju same djelatnosti rada. Stoga je ovdje ključan način na koji se radi, te

spособnost ili nemogućnost
isključivanja iz njega, kao i
spособnost oduprijeti se pritisku
uzrokovanom konkurencijom drugih
tvrtki ili pritiscima vlastitog radnog
tima jer drugi ljudi često
produžavaju svoje radno vrijeme na
neodređeno vrijeme.

Obilježje ovisnosti o poslu je lakoća s
kojom se ono može prenijeti na
zaposlenike, dovodeći u opasnost
njihovo zdravlje, dobrobit i skladan
obiteljski život. U najekstremnijim
slučajevima ovaj sindrom može biti
pravi opsesivno-kompulzivni
poremećaj i zahtijeva intervenciju
stručnjaka. Ali u svakom slučaju, oni
koji su pogođeni njime moraju
duboko razmisliti o svojim stvarnim
ciljevima u životu i o pravoj
vrijednosti različitih dimenzija u
svom životu.

**Ljudska i kršćanska vrijednost
profesionalnog rada**

Spokojno razmišljanje o ljudskoj i kršćanskoj vrijednosti rada ovdje može biti od velike pomoći.

Profesionalni rad – ili studij i radno osposobljavanje za one koji su mlađi – aktivnost je koja svaki dan oduzima najviše sati u životu svake osobe.

Sveti Josemaría u jednoj od svojih homilija kaže: „Rad, svaki rad svjedoči o dostojanstvu čovjeka, o njegovoj dominaciji nad stvaranje. To je prilika za razvoj vlastite osobnosti. To je veza zajedništva s drugima, način uzdržavanja obitelji, sredstvo pomoći u poboljšanju društva u kojem živimo i napretku cijelog čovječanstva.“[7] Antropološki korijeni čovjekove potrebe za radom su vrlo duboki. Stoga nezaposlenost, čak i u hipotetskom slučaju, koja ne povlači ekonomske poteškoće, ima poguban učinak na osobu. “Nikad se neću umoriti pričati o dostojanstvu rada. Rad je ono što čovjeku daje dostojanstvo. Svatko tko nema posao osjeća da mu nešto nedostaje u

životu, dostojanstvo koje mu daje rad, koje čovjeka 'pomazuje' dostojanstvom“, [8] rekao je papa Franjo.

Osim svoje antropološke i društvene vrijednosti, rad ima duboko metafizičko i moralno značenje. Iz perspektive metafizike stvaranja, rad je sudjelovanje u stvaranju i oblikovanju svijeta koji je Bog dao čovjeku, [9] izraz dostojanstva ljudske osobe i Božjeg povjerenja u svakog muškarca i ženu. Za kršćanina je stručni rad i sredstvo posvećenja i apostolata. Rad postaje sredstvo kojim nas Bog posvećuje, a također i put za prenošenje svoje Ljubavi u svijet. [10] Činimo prisutnom Božju brigu za svaku osobu i, obrnuto, kroz rad drugih primamo njihovu brigu punu ljubavi. Doista, Bog želi udijeliti svoje darove uz posredovanje drugih muškaraca i žena. To je kršćanski smisao svakog rada i razlog zašto ovisimo jedni o drugima.

S moralnog stajališta, rad je djelatnost u kojoj ima ulogu gotovo svaka ljudska vrlina: „jakost, da ustrajemo u svom poslu unatoč poteškoćama koje se prirodno javljaju i da se nikada ne damo svladati tjeskobom; umjerenost, kako bismo se neštedimice davali i pobijedili svoju ljubav prema udobnosti i svoju sebičnost; pravednost, kako bismo ispunili svoje dužnosti prema Bogu, društvu, našoj obitelji i našim suradnicima; razboritost, kako bismo znali u svakom trenutku kojim smjerom hoditi, a zatim bez oklijevanja krenuti.”[11] Ovdje su važne i društvene i političke vrline. Rad može biti izvor ekonomskog i društvenog napretka, ili za razliku od toga sredstvo za iskorištavanje čovjeka od strane čovjeka.

Etička vrijednost rada

Etička važnost rada sažeta je u ovim riječima: „Dostojanstvo rada temelji se na Ljubavi. Čovjekova velika privilegija je da može voljeti i nadilaziti ono što je prolazno i kratkotrajno. Može voljeti druga stvorenja, izgovarati 'ja' i 'ti' koja su puna značenja. I on može voljeti Boga... Zato se čovjek ne treba ograničavati na materijalnu proizvodnju. Rad se rađa iz ljubavi; on je očitovanje ljubavi i usmjeren je prema ljubavi.”[12]

Stoga je ispravno uređen rad jedan od glavnih izraza ljubavi i samonadilaženja u životu svake osobe, koji je izvor njezina najdubljeg dostojanstva i ključ njegove ispravne regulacije. Najvažniji etički aspekti su tri usko povezane točke: 1) količina i kvaliteta rada; 2) razlog zbog kojeg se radi; i 3) koordinacija rada s drugim oblicima ljubavi i samonadilaženja.

Pravda zahtijeva rad pažljivim i razumnim intenzitetom tijekom vremena utvrđenog ugovorom o radu, pod pretpostavkom da je ugovor pošten. U slučaju samozapošljavanja, etička vrlina marljivosti određuje razumno vrijeme, uzimajući u obzir karakteristike posla, osobne okolnosti i, ako je primjenjivo, zakonske odredbe na snazi.

Razlog zašto netko radi može varirati ovisno o osobi. Za neke bi mogao prevagnuti znanstveni ili intelektualni interes njegovog rada, dok je za druge glavni motiv potreba za zaradom. Ali motiv zbog kojeg se radi nikada ne bi trebao biti u suprotnosti s antropološkim, metafizičkim i moralnim značenjem rada. Ako bi se to dogodilo, vrijednost nečijeg rada bi bila umanjena, što bi nanijelo štetu osobi koja radi, onima oko nje i samom radu. Nedovoljni ili netočni razlozi

za rad uključuju, na primjer, rad „jer nema drugog izbora“, što može rezultirati nevoljkim obavljanjem toga rada, što manje i s čestim nesavršenostima, što posebno u nekim profesijama može imati ozbiljne posljedice za druge (na primjer u medicinskom području). Drugi pogrešni razlozi za rad uključuju traženje samopotvrđivanja u svom radu, kako bi se dokazao svoj talent i sposobnost nadmašivanja drugih; radeći samo da bi bili ispred drugih ili sa željom za nadmoći; traženje na poslu zaklon od drugih obaveza. Svi ovi razlozi za rad su pogrešni jer, između ostalog, uklanjaju rad iz područja ljubavi i samonadilaženja.

Kad bi se rad ne bi promatrao kao izraz osobnog samonadilaženja, već kao put samopotvrđivanja ili osobnog zadovoljstva, postao bi sam sebi svrha. To bi otežalo, ili čak gotovo onemogućilo, usklađivanje

svoj rada s drugim područjima u životu koja bi trebala biti izraz ljubavi i samonadilaženja (obitelj, prijatelji, društveni odnosi, vjerske dužnosti itd.). Posao nikada ne smije biti zatvorena domena. Kako je rekao papa Franjo, „u istinski razvijenom društvu rad je bitna dimenzija društvenog života, jer nije samo sredstvo za zarađivanje kruha svagdanjeg, već i osobnog rasta, izgradnje zdravih odnosa, samoizražavanja i razmjena darova. Rad nam daje osjećaj zajedničke odgovornosti za razvoj svijeta, a u konačnici i za naš život kao ljudi.”[13]

Ne postoji jedinstven način da se sve te dimenzije skladno objedine u čovjekovu životu, budući da raznolikost osobnih okolnosti i zvanja omogućuje niz različitih moralno ispravnih rješenja. Ali postizanje skladnog jedinstva koje ne žrtvuje nijednu od ovih temeljnih

dimenzija ljudskog postojanja je od najveće važnosti.

Profesionalni rad, zbog vremena i energije koji često zahtijeva, traži stalnu budnost kako ne bi postao smetnja u postizanju sklada među dimenzijama jednake ili veće važnosti u čovjekovu životu. U svakom slučaju, otvorenost prema ljubavi i sebedarju, ili suprotno, sebično povlačenje i usredotočenost na sebe, u konačnici određuje konačnu orijentaciju i moralnu vrijednost nečijeg rada.

Ukratko, možemo reći da kršćanska vizija profesionalnog rada – viđena kao put za postizanje svetosti za sebe i druge muškarce i žene te za poboljšanje svijeta – ovisi o adekvatnom rješenju radikalne alternative: gledanje na posao kao na aktivnost koja se odnosi isključivo na vlastite interese i ciljeve ili, naprotiv, kao put za nadilaženje samog sebe i

otvaranje života prema potrebama društva i onih oko nas, a prije svega Bogu koji nas poziva da pomognemo donijeti njegov rad stvaranja do završetka.

[1] Papa Franjo, Misa u Santa Marta, 1. svibnja 2020.

[2] Papa Franjo, Video poruka, 13. listopada 2021.

[3] Papa Franjo, Angelus, 18. srpnja 2021.

[4] Papa Franjo, Opća audijencija, 5. rujna 2018.

[5] Wayne Oates, *Confessions of a Workaholic*, World Pub. Co, 1971.

[6] Bryan E. Robinson, *Chained to the Desk: a Guidebook for Workaholics, their Partners and Children, and the Clinicians who Treat Them*, Introduction, pp. 4-5, New York University Press, 2011

^[7] Sveti Josemaría, *Susret s Kristom*, no. 47.

^[8] Papa Franjo, Video poruka, 13. listopada 2021.

^[9] Cf. *ibid.*., također i *Prijatelji Božji*, no. 57.

^[10] Cf. *Prijatelji Božji*, no. 58.

^[11] Cf. *Prijatelji Božji*, no. 72.

^[12] *Susret s Kristom*, nos. 48-49. Cf. Tomas Melendo, *La dignidad del trabajo*, Rialp, Madrid 1992.

^[13] Papa Franjo, Enc. *Fratelli tutti*, 3. listopad 2020., no. 162.

Ángel Rodríguez Luño

.....

poslu-i-krscansko-znacenje-rada/
(5.08.2025.)